

Innspillsnotat til Helse- og omsorgskomiteen

Oslo, 24.10.2014

I Norge er konsumet av alkohol relativt lavt, og befolkningen har få alkoholrelaterte skader i forhold til land med mer liberal alkoholpolitikk. Dette er et resultat av en vellykket alkoholpolitikk basert på avgifter, regulert tilgjengelighet og reklameforbud. Like fullt har det vært en bekymringsfull utvikling med økt forbruk de siste årene. På bakgrunn av dette er det nå viktig å styrke grunnlinjen i den norske alkoholpolitikken.

Prop 127 L Endringer i alkoholloven: åpningsdager for salg av alkoholholdig drikk

Actis viser til høringsvar sendt til Helse- og omsorgsdepartementet om denne saken, som det også er henvist til i prop 127 L. Actis innspill ble derimot ikke tatt hensyn til, og vi ønsker derfor å fremlegge våre synspunkter til Helse- og omsorgskomiteen. Actis mener fortsatt at begrunnelsen for å utvide åpningsdager for alkoholsalg er for dårlig fundert, samt at vi stiller oss sterkt kritisk til forslaget om at Vinmonopolet skal holde åpent på julaften.

Begrensning av tilgjengelighet er ifølge WHO et av de tre viktigste alkoholpolitiske virkemidlene for å begrense alkoholkonsum og -skader. Tilgang påvirker totalforbruket av alkohol, både for befolkningen som helhet og for problemdrikkere. Små utvidelser i åpningstider kan være med på å styrke alkoholpolitikkenes legitimitet, samtidig kan den totale virkningen av små endringer bli store. De foreslåtte endringene vil antageligvis ikke føre til en stor økning hos problemdrikkere, men erfaringen fra Vinmonopolet er at begrenset åpningstid også virker begrensende på denne gruppens innkjøp. Gjennom å holde stengt for alkoholsalg på helligdager begrenser man alkoholforbruket på disse dagene, samt at det begrenser impuls kjøp. Utvidelse av åpningsdager til må sees i sammenheng med en utvikling der nordmenns alkoholkonsum øker. Det bør ikke være noe mål å legge til rette for ytterligere økning i forbruket.

Actis minner også om at det er ikke noe sterkt ønske blant befolkningen om å utvide antall salgsdager for alkohol. Kun 10 prosent av den norske befolkning synes det er viktig at Vinmonopolet har åpent på julaften, ifølge en undersøkelse Sentio har gjennomført for Actis.

Actis mener at julaften er den dagen det er viktigst å verne, gjennom å sørge for fortsatt stengt Vinmonopol. Om lag 200.000 barn i Norge gruer seg til jul på grunn av foreldrenes alkoholbruk. For dem er ikke julaftenåpent en symbolsak.

Representantforslag, dok. 8:83 S Taxfree over til Vinmonopolet

Taxfree bidrar til en stor del av det uregistrerte alkoholforbruket i Norge, og ifølge SIRUS fører taxfreesalget også til et høyere alkoholkonsum. Actis mener primært at taxfreesalget av alkohol bør avvikles, slik andre europeiske land har gjort. Bakgrunnen for vårt forslag er ønsket om å ivareta folkehelsa, å verne om Vinmonopolet økonomisk og politisk, samt at vi mener det er uheldig at staten taper avgiftsinntekter. I tillegg kan subsidiering av billige flybilletter bidra til å utkonkurrere tog som transportmiddel, noe som er dårlig klimapolitikk.

Når det er sagt, mener vi at forslaget om å la Vinmonopolet overta taxfree-salget har flere fordeler: det sikrer et mer ansvarlig alkoholsalg samtidig som det styrker Vinmonopolets posisjon, samt at overskuddet går til felleskassa i stedet for til private aktører.

Actis ser at det vil være enkelte utfordringer ved å la Vinmonopolet overta taxfree-salget på norske flyplasser. Vinmonopolets samfunnsoppdrag er lite forenelig med taxfree-ordningen som vi kjenner den. Dette knytter seg for eksempel til åpningstider. Taxfreesalget er som kjent er døgnåpent, og dersom Vinmonopolet forventes å videreføre denne praksisen vil det gå ut over Vinmonopolets legitimitet.

Finansdepartementet anslo i 2012 at en avvikling av taxfree-ordningen for alkohol fra 1. januar 2013 gir en påløpt provenyøkning på rundt 900 millioner kroner, men økningen forventes følgelig å være høyere for 2015. Avinor har selv oppgitt at kun 10-15 prosent av deres inntekter er fra taxfree. Når det gjelder finansieringen av kortbanenettet som argument for fortsatt å drive avgiftsfritt salg av alkohol, vil Actis fremheve at finansieringsmodellen ikke behøver å være basert på inntektene fra taxfree-salg. Modellen for flyplassfinansieringen i Norge kan ikke være basert på inntekter fra avgiftsfrittatt salg av helseskadelige produkter. Distriktsflyplassene må sikres - men ikke på bekostning av folkehelsa.

Actis' anbefaling til Stortinget er at taxfree-ordningen avvikles, fordi subsidiering av helseskadelige produkter undergraver våre nasjonale mål om å redusere alkoholskader.